

Meslek Yüksekokullarında (MYO) Yapılan Staj Uygulamalarına İlişkin Bir Araştırma: Kalite ve Verimlilik İçin İş Yerleri - MYO İşbirliğinin Gereği

Sami Karacan*

Esin Karacan**

Özet: Öğrencilerin iş hayatına adapte olabilmeleri için çeşitli staj uygulamaları yapılmaktadır. Zorunlu staj uygulaması Türkiye’de meslek yüksekokulları ile fakülteler arasındaki önemli farklardan birini oluşturmaktadır. Halen iki yıllık meslek yüksekokullarında staj zorunlu, dört yıllık bir eğitim-öğretim dönemini kapsayan fakültelerde ise isteğe bağlı olarak yürütülmektedir. Staj sayesinde öğrencilere iş hayatını tanıma, mesleklerine ilişkin kendilerine tecrübe kazandırma ve uygulama ile teorik bilgilerini karşılaştırma olanakları sağlanmaktadır. Meslek yüksekokullarında yürütülen staj çalışmalarlarıyla ilgili olarak yapılan bu araştırma ile de öğrencilerin bu konudaki fikir, düşünce ve önerilerinin ortaya konulması, elde edilen sonuçlar çerçevesinde kimi çözümler ve öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Staj, Staj Uygulaması.

Giriş

Türkiye’de üniversite eğitimi boyunca öğrencilerin, öğrenim sonrasında atılacakları iş hayatına daha rahat adapte olabilmeleri ve mesleki tecrübe kazanmaları için çeşitli staj uygulamaları yapılmaktadır. Gerek öğrencilerin öğrenim süresinde edindikleri teorik bilgileri iş yaşamında pratiğe dökabilmeleri, gerekse iş yaşamı öncesi mesleki tecrübeler kazanmaları ve bu tecrübelerle iş yaşamının sorunlarına hazırlıklı olmaları açısından staj dönemi, öğrenimin önemli parçalarından biridir.

* Yrd. Doç. Dr. Sami Karacan Kocaeli Üniversitesi İşletme Bölümü’nde öğretim üyesidir.

** Yrd. Doç. Dr. Esin Karacan, Kocaeli Üniversitesi Hereke Ö. İsmet Uzunyol MYO’nda öğretim üyesidir.

Staj çalışmaları MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi kapsamında geliştirilen ve Meslek Yüksekokulları öğretim programlarının vazgeçilmez unsurlarından biridir. Staj çalışmaları öğrencilere yüksekokulda almış oldukları bilgi, beceri ve alışkanlıklarını gerçek ortamda gözlemlemesi ve uygulamasına olanak sağlamaktadır. Ancak, staj çalışmalarının başarılı olabilmesi için mutlaka konusunda uzman öğretim elemanları tarafından denetlenmesi gerekmektedir (MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi, 2002).

Staj çalışmaları Ülkemizde meslek yüksekokullarından mezun olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartlardan biridir. Mevcut durumda öğrenciler staj çalışmalarını en az otuz iş günü olmak üzere II. veya IV. dönemde yaz tatilinde yerine getirmektedirler.

Staj uygulamasındaki mevcut iki taraftan biri gelecekte yapacağı işle ilgili bilgi, beceri ve deneyimini artırmak isteyen öğrenci, diğeri de işinin niteliklerine uygun meslek adayını yetiştirmek üzere gerekli bilgileri veren staj yeri yetkilisidir.

1. Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu çalışmanın amacı, Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol Meslek Yüksekokulu'nda I.ve II.öğretimde Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, İşletme, Dış Ticaret ve Kozmetik Teknolojisi programlarından birinde öğrenim gören ikinci sınıf öğrencilerinin yapmış oldukları zorunlu staj çalışmalarını hakkındaki düşünce ve önerilerini ortaya koymak ve staj çalışmalarının öğrenciler açısından nasıl değerlendirildiğini tespit etmektir. Araştırma bölgesel nitelikli olup, Kocaeli ili Hereke ilçesi kapsamında ele alınmış bu nedenle de Hereke'de okuyan KOÜ Hereke Ömer İsmet Uzunyol MYO öğrencileri arasında yapılmıştır.

Yukarıda belirtilen amaca ulaşabilmek için yapılan bu çalışma, staj uygulamasında öğrenci ve staj yeri yetkilisi olmak üzere belirtilen iki taraftan sadece öğrenciler açısından staj çalışmalarının nasıl değerlendirildiğine ilişkindir. Amacımız öğrencilerin konuya ait değerlendirmelerini ortaya koymak olduğundan, staj çalışmalarının diğer tarafı olan staj yeri yetkilisine ilişkin herhangi bir değerlendirme içermemektedir.

2. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma anket yöntemiyle yapılmıştır. Araştırma yapılmadan önce bu alanda yapılmış olan çalışmalar da incelenmiştir. Daha sonra hazırlanan anket, meslek yüksekokulu öğrencilerine yüzyüze görüşme tekniği ile doldurtularak, araştırmanın temel verilerine ulaşılmıştır.

Ankette öğrencilere ilk 6'sı demografik yapı belirlemeye ve geriye kalan 19'u da stajla ilgili olmak üzere toplam 25 adet soru yöneltilmiştir.

Anket soruları oluşturulurken daha önce bu alanda yapılmış benzer çalışmalardan faydalanılmıştır (Demir, 2001; Şimşek ve Çetinkaya, 2004). Ayrıca öğrencilerle yapılan birebir ve yüz yüze görüşmeler de araştırma sürecinde ve anket sorularının hazırlanmasında etkili olmuştur.

Anket yoluyla elde edilen veriler "Excel 2000" paket programından yararlanılarak değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular, yüzdeleriyle birlikte tablolar halinde sunulmuştur.

3. Araştırmanın Bulguları

Araştırmada sorulan ilk 6 soru demografik yapı olarak da tanımlayabileceğimiz ankete katılan öğrencileri tanımaya ilişkin olan sorulardır. Bu soruların ilk ikisi öğrencilerin hangi program ve hangi öğretim öğrencileri olduklarını ortaya koymaya yöneliktir.

Yapılan anket sonucu elde edilen veriler aşağıda Tablo 1 ve 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Kayıtlı Oldukları MYO Programına Göre Sayıları

Program Adı	Ankete Katılan Öğrenci Sayısı	%
Muhasebe ve Vergi Uygulamaları	67	35
İşletme	37	19
Dış Ticaret	53	28
Kozmetik Teknolojisi	34	18
Toplam	191	100

Tablo 1 dikkate alındığında ankete katılan toplam 191 öğrencinin 67'si (% 35) muhasebe ve vergi uygulamaları programı, 37'si (% 19) işletme programı, 53'ü (% 28) dış ticaret programı ve kalan 34'ü (% 18) de kozmetik teknolojisi programı öğrencisi olup, toplam içinde en fazla pay alan öğrenci kitlesi % 35 payla muhasebe ve vergi uygulamaları programına kayıtlı öğrencilerdir. Bu sayılar dikkate alındığında ankete katılan öğrencilerin ağırlıklı bölümünü muhasebe ve vergi uygulamaları programı (% 35) ile dış ticaret programına kayıtlı öğrencilerin (% 28) oluşturduğu görülmektedir.

Ankete katılan öğrencilerin programlara göre hangi öğretimde kayıtlı oldukları ise aşağıda Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Programlara Göre I. ve II. Öğretimde Kayıtlı Öğrenci Sayıları

Program Adı	I.Öğretim (Gündüz)	%	II.Öğretim (Gece)	%	Toplam
Muh. ve Vergi Uyg.	44	23	23	12	67
İşletme	27	14	10	5	37
Dış Ticaret	28	15	25	13	53
Kozmetik Teknolojisi	24	13	10	5	34
Toplam	123	65	68	35	191

Tablo 2 dikkate alındığında ankete katılan toplam 191 öğrencinin 123'ü (% 65) I.öğretim ve kalan 68'i (% 35) de II. öğretim öğrencisi olup, toplam içinde en fazla pay alan öğrenci kitlesi % 65 payla I.öğretim programlarına kayıtlı öğrencilerdir. Bu öğrencilerin programlara göre dağılım yüzdeleri Tablo 2'den takip edilebilir.

Anketin üçüncü ve dördüncü soruları öğrencilerin yaş aralığının ve cinsiyetlerinin belirlenmesi ile ilgili sorulardır. Ankete katılan öğrencilerin verdikleri cevaplara göre yaş aralığı dağılımı ve cinsiyetlerine ilişkin bilgiler sırasıyla aşağıda Tablo 3 ve Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Ankete Katılan Öğrencilerin Yaş Aralıklarına Göre Sayıları

Yaş Aralığı	Öğrenci Sayısı	%
18-19	76	39
20-21	99	52
22-23	11	6
24 ve üzeri	5	3
Toplam	191	100

Tablo 4. Ankete Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Sayısal Dağılımı

Cinsiyet	Öğrenci Sayısı	%
Kız	120	63
Erkek	71	37
Toplam	191	100

Tablo 3 ve Tablo 4 incelendiğinde ankete katılan öğrencilerin çoğunun (% 52) 20-21 yaş aralığında ve kız (% 63) olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin ikamet ettikleri bölgelere göre dağılımını gösteren Tablo 5 incelen-

diğinde ise, ilk sırayı % 96,5 oranıyla Marmara Bölgesi'nin aldığı görülmektedir. Ankete katılan öğrencilerden hiçbiri Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerini işaretlememişlerdir. Dolayısıyla öğrenci sayısı "0" olan bu bölgeler tabloya alınmamıştır. Tablodaki diğer bölge oranlarıyla birlikte göz önüne alındığında ankete katılan öğrencilerin neredeyse tamamına yakınının Marmara Bölgesi'nde ikamet ediyor olmaları nedeniyle meslek yüksekokulu öğrenci profilinin daha çok ikamet edilen bölgedeki illerden ya da yakın illerden oluştuğuna işaret ettiği söylenebilir. Ancak meslek yüksekokullarına sınavsız girişin de bu konuda etkili olduğu belirtilmesi gereken bir diğer husustur.

Tablo 5. Öğrencilerin İkamet Ettikleri Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı

İkamet Edilen Bölge	Öğrenci Sayısı	%
Karadeniz Bölgesi	1	0,5
Ege Bölgesi	4	2
Marmara Bölgesi	184	96,5
İç Anadolu Bölgesi	1	0,5
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	1	0,5
Toplam	191	100

Anketin demografik yapı ile ilgili son sorusu olan 6'ncı soru ankete katılan öğrencilerin mezun oldukları okul türlerine ilişkindir. Bu soruya alınan cevaplar aşağıda Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6. Öğrencilerin Mezun Oldukları Lise Türlerine Göre Sayısal Dağılımları

Mezun Olunan Lise Türü	Öğrenci Sayısı	%
Ticaret Lisesi	150	78,5
Meslek Lisesi	38	20
Açıköğretim Lisesi	1	0,5
Diğer	2	1
Toplam	191	100

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde adayların hiçbirisinin normal lise, imam hatip lisesi, sağlık meslek lisesi, Anadolu lisesi, kolej veya süper lise mezunu olmadıklarından bu sınıfları işaretlemedikleri ve dolayısıyla değerlerinin "0" olduğu görülmüştür. Bu nedenle de belirtilen lise türleri herhangi bir değer içermediklerinden tabloya alınmamışlardır.

Tablo 6'da yer alan diğer lise türlerine ilişkin veriler incelendiğinde öğrencilerin

yaklaşık olarak % 78,5'inin ticaret lisesi mezunu oldukları dikkat çekmektedir. Öğrencilerin sadece % 21,5'i diğer lise mezunlarıdır. Ankete katılan öğrenciler arasında daha çok ticaret lisesi mezunlarının olması ÖSYM sınavında verilen ek puanlar ya da ticaret lisesi mezunlarının sınavsız olarak meslek yüksekokullarına girişlerinin sağlanması ile açıklanabilir.

Anketin yedinci sorusu öğrencilerin şu anda okudukları programı tercih etme nedeni ile ilgilidir. Programlara göre verilen cevaplar sayı ve yüzdeleri ile Tablo 7'de verilmiştir. Tablo 7 genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin okudukları programı seçme nedeni olarak ÖSS düzenlemesini birinci sırada gösterdikleri görülmüştür. % 27'lik bu oranı %20'lik oranla sevdiği için ve daha iyi bir iş sahibi olabilme unsuru takip etmektedir. Bu iki nedeni % 19'luk oranla daha kısa sürede iş sahibi olabilme izlerken, istek dışı okudukları programı tercih edenler % 10'luk ve okudukları programı tercih etme nedeni olarak çevre etkisini gösterenler ise % 4'lük bir ağırlığa sahiptir. Yukarıdaki veriler dikkate alındığında öğrencilerin okudukları programda bulunma nedenlerinin ağırlıklı olarak ÖSS düzenlemesi olduğu söylenebilir.

Tablo 7. Öğrencilerin Okudukları Programı Tercih Etme Nedenlerine Göre Sayısal Dağılımı

Tercih Nedeni	Sayı	%
ÖSS Düzenlemesinden Dolayı	51	27
Sevdiği İçin	38	20
Daha Kısa Sürede İş Sahibi Olabilmek İçin	36	19
Daha İyi Bir İş Sahibi Olabilmek İçin	38	20
Çevrenin Etkisi	8	4
İstek Dışı	20	10
Toplam	191	100

Üniversite yerleştirme sınavında meslek lisesi mezunu öğrencilere ek puan verme uygulaması ile mezun oldukları mesleki lisenin devamı niteliğindeki meslek yüksekokulu programlarına yönlendirilmektedir. 29 Haziran 2001 tarih ve 4702 no'lu kanun ile meslek lisesi mezunları 2002–2003 öğretim yılından itibaren MYO programlarına sınavsız olarak girebilmektedirler. Ancak uygulamadan öğrencilerin memnun olduklarını söylemek güçtür. Çünkü öğrenciler programlara isteksiz olarak, sınav sisteminin gereği olarak geldiklerini belirtmektedirler. Bu durumda isteksiz olarak programlara gelen öğrencilerle ne kadar etkin ve verimli eğitim-öğretim yapılacağı ve bu durumda ne kadar nitelikli meslek elemanı yetiştirme amacına ulaşılacağı şüphelidir. Eğer meslek elemanı olacak kişiler mesleği sevmiyorlarsa doğal olarak

öğrenme konusunda da istekli olmayacaklardır (Şengel, 2002).

Öğrencilerin staj yaptıkları kurumlara göre dağılımı Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Staj Yaptıkları Kurumlara Göre Sayısal Dağılımı

Staj Yapılan Kurum	Sayı	Yüzde
Kamu (Devlet) Kurumu	26	13,5
Özel Sektör	133	70
Muhasebe Bürosu	23	12
Sağlık Kurumu	4	2
Yerel Yönetimler	2	1
Bankalar	3	1,5
Toplam	191	100

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde hiçbir öğrencinin “eğitim kurumu” seçeneğini işaretlemediği ve bu seçeneğin değerinin “0” olduğu görülmüş ve tabloya alınmamıştır. Diğer kurumlar çerçevesinde Tablo 8 genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin staj yaptıkları yerler arasında özel sektör % 70’lik payla birinci sırada yer almaktadır. Bunu % 13,5’luk oranla kamu kurum ve kuruluşları ve % 12’lik payla da muhasebe büroları izlemektedir. Diğer kurumlarda yapılan staj oranı toplamda % 4,5’larda kalırken, eğitim kurumlarının bu yüzdeden hiç pay almıyor olması da dikkat çeken bir diğer noktadır.

Staj yapılan yerler için aslında her program için ayrı ayrı değerlendirme yapılması daha ağırlıklı sonuçlar verebilecektir. Ancak yukarıdaki tablodan da görüleceği üzere özel sektör ile diğerleri arasında oldukça yüksek oranlı bir fark oluşmuş durumdadır. Bu fark da meslek yüksekokulu öğrencilerinin neredeyse her şartta özel sektör kuruluşlarında daha fazla staj yaptıklarını, ya da yapmak istediklerini ortaya koymaktadır. Durum böyle olunca meslek yüksekokulları açısından dikkat edilmesi gereken konulardan bir tanesi de özel sektöre uygun müfredatların oluşturulması gerçeğidir. Öğrencilerin teorik bilgileriyle uygulama bilgileri arasında karşılaştırma yapabilmeleri ve iş hayatına daha kolay adapte olabilmeleri için bu bir zorunluluktur. Sürekli dinamik bir ortamda faaliyet gösteren bu kuruluşlara ayak uydurabilmek için meslek yüksekokullarının da biraz daha etkin ve şimdi olduğundan daha fazla dinamik bir yapıya kavuşturulması amacına yönelik çalışmaların hızlandırılması gerekliliği bir kez daha kendini göstermektedir.

Ankete katılan öğrencilere yöneltilen dokuzuncu soru staj yapılan bölge ile ilgilidir. Bu soruya ilişkin olarak öğrencilerin verdikleri cevaplar aşağıda Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Öğrencilerin Staj Yaptıkları Bölgelere Göre Sayısal Dağılımı

Staj Yapılan Bölge	Sayı	%
Karadeniz Bölgesi	3	1,5
Ege Bölgesi	2	1
Marmara Bölgesi	183	96
Akdeniz Bölgesi	1	0,5
İç Anadolu Bölgesi	1	0,5
Doğu Anadolu Bölgesi	1	0,5
Toplam	191	100

Bu soruya verilen cevaplar incelendiğinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi seçeneğini hiçbir öğrencinin işaretlememiş ve değerinin “0” olduğu görülmüş ve tabloya alınmamıştır. Genel olarak Tablo 9 incelendiğinde öğrencilerin ikamet yerleri ile staj yaptıkları bölgelerin birbirleriyle uygunluk içinde olduğu, yani öğrencilerin tamamına yakınının ikamet etkileri bölgede staj yaptıkları söylenebilir.

Anketin onuncu sorusu staj yapmadan önce öğrencilerin staj konusundaki fikirlerini almaya yönelik olup, alınan cevaplar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Stajın Tecrübe Kazandırıp-Kazandırmadığı

Staj yapmadan önce stajın size tecrübe kazandıracağını düşünüyor muydunuz?	Sayı	%
Evet	180	94
Hayır	11	6
Toplam	191	100

Öğrencilere staj yapmadan önce stajın kendilerine tecrübe kazandırıp-kazandırmayacağı sorulduğunda, yukarıda Tablo 10’da görüldüğü üzere %94’ü stajın kendilerine mesleki tecrübe kazandıracağını, % 6’sı da mesleki tecrübe kazandırmayacağını düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Anketin onbirinci sorusu öğrencilerin staj konusundaki düşüncelerinde staj yaptıktan sonra bir değişiklik olup-olmadığına ilişkindir. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar aşağıda Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Stajın Tecrübe Kazandırması Konusu Düşüncesindeki Değişiklik

Staj yaptıktan önce stajın size tecrübe kazandıracağını düşüncenizde değişiklik oldu mu?	Sayı	%
Evet	64	34
Hayır	127	66

Toplam	191	100
---------------	------------	------------

Tablo 11'den de görüleceği üzere staj yaptıktan sonra staj konusundaki düşüncelerinde haklı olduklarını, yani düşüncelerinde bir değişiklik olmadığını ifade edenlerin oranı % 66 olurken, staj sonunda bu konudaki düşüncelerinin değiştiğini ifade edenlerin oranı % 34 olmuştur.

Tablo 12. Staj Yerinin Belirlenmesinde Etkili Olan Faktörlerin Önem Sırasına Göre Dağılımı

Staj Yerini Belirlerken Hangi Faktörler Etkili Oldu	I	%	II	%	III	%	IV	%	V	%
İkamet ettiğim yerde olması	58	31	50	26	70	37	8	4	5	2,5
Mezun olduğumda iş konusunda yardımcı olması	44	23	85	45	52	27	7	3,5	3	1,5
Mesleğim konusunda tecrübe kazandırması	83	43	50	26	48	25	5	2,5	5	2,5
Gitmediğim zaman sorun çıkarmaması	2	1	5	2,5	19	10	161	85	4	2
Hiç staj yapmadan yapmış gibi göstermesi	4	2	1	0,5	2	1	10	5	174	91,5
Toplam	191	100	191	100	191	100	191	100	191	100

Ankete katılan öğrencilerin staj yerlerini belirlemelerinde dikkat ettikleri faktörler ile ilgili elde edilen veriler en önemliden en önemsiz doğru (I en önemli, V en önemsiz) önem sırasına göre yukarıda Tablo 12'de gösterilmiştir. Tablo 12 incelendiğinde birinci sırada meslekleri konusunda tecrübe kazandırması faktörünün yer aldığı görülmektedir. İkinci sırada mezun olduktan sonra iş konusunda yardımcı olma faktörü gelirken, ikamet edilen bölgede olması ise üçüncü sırada yer almıştır. İş yerinin sorun çıkarmaması ya da staja gidilmediği halde staja gidilmiş gibi gösterilme faktörlerinin önem dereceleri düşük de olsa kimi öğrenciler tarafından birinci sırada öneme sahip olarak işaretlenmiştir. Bu faktörlerin birinci sırada değil fakat daha çok üçüncü, dördüncü ve beşinci düzeyde önemli olarak öğrenciler tarafından işaretlenildiği Tablo 12'de görülmektedir. Buradan hareketle bu sayının en aza indirilmesi hususunda çalışmalar yapılması gerektiğinin öneminin vurgulanması gerekmektedir.

Ankete katılan öğrencilere gerçekten 30 iş günü staj yapıp-yapmadıkları sorulduğunda Tablo 13'den de izlenebileceği üzere % 90'ı evet cevabını verirken, % 10'u hayır cevabını vermiştir. Bu sonuç, denetim üzerinde daha fazla durulması ve daha dikkatli ele alınması gerektiği şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 13. 30 İş Günü Staj Yapıp-Yapmama Durumu

Gerçekten 30 iş günü staj yaptınız mı?	Sayı	%
Evet	172	90
Hayır	19	10
Toplam	191	100

Anketin 14. sorusu staj döneminin ne zaman olacağına ilişkidir. Ankete katılan öğrencilere en uygun staj döneminin ne zaman olacağı sorulduğunda alınan cevaplar Tablo 14’de verilmiştir.

Tablo 14. Öğrencilere Göre En Uygun Staj Dönemi

Sizce en uygun staj dönemi ne zaman olmalıdır?	Sayı	%
Yaz döneminde	134	70
Sadece 3.Yarıyılıda haftalık ders programı içinde	16	9
Sadece 4.Yarıyılıda haftalık ders programı içinde	14	7
3.ve 4.Yarıyılıda haftalık ders programı içinde	27	14
Toplam	191	100

Tablo 14’e göre ankete katılan öğrencilerin % 70’i şu an yaptıkları gibi yaz döneminde staj yapmanın uygun olduğunu, kalan % 30’u da ders programı içerisine dâhil edilmesinin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu sonuçlardan hareketle stajın uygulanma dönemi açısından öğrencilerin mevcut durumdan memnun oldukları söylenebilir.

Anketin 15 nci sorusu ile öğrencilerin staj sırasında kendilerine verilen bilgilerin yeterli olup-olmadığı konusundaki fikirleri öğrenilmiştir. Bu soruya verilen cevaplara göre Tablo 15’den de izlenebileceği üzere öğrencilerin % 60’ı staj sırasında kendilerine verilen bilgilerin yetersiz olduğunu ifade ederken, %40’ı verilen bilgilerin yeterli olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 15. Staj Sırasında Verilen Bilgilerin Yeterliliği

Staj sırasında size verilen bilgilerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?	Sayı	%
Evet	76	40
Hayır	115	60
Toplam	191	100

Ankete katılan öğrencilere staj yapılan kurumun yeterli bilgi vermemesindeki nedenler sorulduğunda, alınan cevaplar en fazla tekrarlanma sırasına göre Tablo 16’da

gösterildiği gibidir.

Tablo 16. Kurum Tarafından Yeterli Bilgi Verilmemesinin Nedenleri

Yeterli Bilgi Verilmemesinin Nedeni	Tekrarlanma Sayısı
İş yerindeki işlerin yoğun olması	92
Stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması	87
Stajyerlerin önemsenmemesi	37
Stajyerlik konusunun önemsiz görülmesi	30
Stajyerlere güven duyulmaması	24
Stajyerlerin bir yük olarak görülmesi	22
İş yeri yetkililerinin yeterli bilgiye sahip olmamaları	17
Stajyerlerin rakip olarak görülmesi	15

Tablo 16 dikkate alındığında staj yapılan kurum tarafından yeterli bilgi verilmemesinin birinci sırada önemli ağırlığını oluşturan nedenin iş yoğunluğu olduğu ve bunu ikinci ve üçüncü sırada ise sırasıyla stajyerlere geçici eleman gözüyle bakılması ile stajyerlerin önemsenmemesi konularının takip ettiği görülmektedir.

Bu sorunun ardından öğrencilere staj sırasında yeterli ilgi gösterilip gösterilmediği konusuyla ilgili olarak da öğrencilerin % 77'si evet cevabını vererek kendilerine mesleki tecrübe kazandırma konusuyla ilgili olarak kendilerine ilgi gösterildiğini, % 23'ü de hayır cevabı vererek yeterli ilgi gösterilmediğini ifade etmişlerdir. Bu soruya ilişkin alınan cevaplar Tablo 17'de gösterilmiştir.

Tablo 17. Staj Süresince Yeterli İlgi Gösterilip-Gösterilmediği

Staj sırasında size yeterli ilgi gösterildi mi?	Sayı	%
Evet	147	77
Hayır	44	23
Toplam	191	100

Diğer yandan öğrencilere yaptıkları stajın derslerine katkısı sorulduğunda % 58'i bir katkı sağladığını, % 42'si de önemli bir katkı sağlamadığını ifade etmişlerdir. Bu soruya ilişkin sayısal veriler Tablo 18'de gösterilmiştir.

Tablo 18. Stajın Derslere Katkı Sağlayıp-Sağlamadığı

Staj ikinci sınıf derslerinize bir katkı sağladı mı?	Sayı	%
Evet	110	58
Hayır	81	48
Toplam	191	100

Öğrencilerin staj yaptıkları yerle ilgili memnuniyetlik düzeyini ölçmek amacıyla sorulan “imkan verilse aynı yerde staj yapar mısınız?” sorusuna % 61 evet, % 39 hayır cevabı alınmıştır. Bu sonuçlara göre ankete katılan öğrencilerin çoğu aslında staj yaptıkları kurumdan ilk bakışta memnun olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo 19).

Tablo 19. Staj Yerinden Memnun Olma Düzeyi

İmkân verilse stajınızı yine aynı yerde yapmak ister miydiniz?	Sayı	%
Evet	117	61
Hayır	74	39
Toplam	191	100

Ankete katılan öğrencilerin % 64’ü mezun olduktan sonra staj yaptıkları kurumda çalışmak isterken, % 36’sı da staj yaptıkları kurumda çalışmak istemediklerini belirtmişlerdir. Yine ankete katılan öğrencilerden % 60 staj yaptıkları kurumdan iş teklifi almadıkları yönünde, % 40’ı da iş teklifi aldıkları yönünde yanıtlar vermişlerdir. Bu sonuçlara ilişkin veriler aşağıda sırasıyla Tablo 20 ve tablo 21’de gösterilmiştir.

Tablo 20. Mezun Olduktan Sonra Staj Yerinde Çalışma İsteği

Mezun olduktan sonra staj yaptığımız yerde çalışmak ister misiniz?	Sayı	%
Evet	123	64
Hayır	68	36
Toplam	191	100

Tablo 21. İş Teklifi Alınıp-Alınmadığı

Mezuniyet sonrası için staj yaptığımız yerden iş teklifi aldınız mı?	Sayı	%
Evet	77	40
Hayır	114	60
Toplam	191	100

Öğrencilere staj yerini kimin belirlemesi ile ilgili olarak sorulan soruya % 83’ü kendilerinin, % 17’si de okulun belirlemesi gerektiği yönünde cevap vermişlerdir (Tablo 22).

Tablo 22. Staj Yerini Belirleyecek Taraf

Staj yapacağınız yeri kim belirlemeli?	Sayı	%
Kendiniz	158	83
Okul	33	17
Toplam	191	100

Tablo 22 değerlendirildiğinde mümkün olduğu oranda öğrencilerin staj yerlerini belirlemede etkin olma istekleri, diğer bir ifadeyle bu konuyla ilgili inisiyatifin kendilerinde olmasını istedikleri açıkça görülmektedir.

Öğrencilere “Stajları daha etkin hale getirmek için sizce nasıl bir yöntem uygulanmalıdır?” şeklinde bir soru yöneltildiğinde alınan cevaplar tekrarlanma sıklığına göre aşağıda Tablo 23’te gösterilmiştir.

Tablo 23 ele alındığında öğrencilerin daha etkin bir stajda rol oynayabilecek en önemli üç faktörü sırasıyla denetim olması, uygun staj yerinin seçilmesi ve stajın öneminin anlatılması olarak gördükleri ifade edilebilir. Bu sonuçlardan hareketle özellikle denetim zerinde yoğunlaşma olması gerektiği ve başarılı bir staj devresi için denetimin vazgeçilmez şart olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 23. Stajları Etkin Kılmak İçin Önerilen Yöntemler

Stajları daha etkin hale getirmek için sizce nasıl bir yöntem uygulanmalıdır?	Tekrarlanma Sayısı
Denetim olmalı	79
Uygun staj yeri seçilmeli	60
Stajın önemi anlatılmalı	58
Öğrencinin sosyal güvenliği sağlanmalı	29
Ders programı içerisinde olmalı	26
Staj isteğe bağlı olmalı	19
Staj süresi artırılmalı	18
Mevcut sistem iyi	13
Diğer (işaretlenmiş fakat bir yöntem belirtilmemiştir.)	1

Tablo 24. Stajın İfade Ettiği Anlam

Sizce staj neyi ifade ediyor?	Tekrarlanma Sayısı
Mesleği yakından tanımayı	109
Alınan teorik bilgileri uygulama ile karşılaştırmayı	102
Mezun olmak için yerine getirilmesi gereken bir formaliteyi	19
Okul programının gereğini yerine getirmeyi	10

Ankete katılan öğrencilere stajın ifade ettiği anlam sorulduğunda alınan cevaplar aşağıda Tablo 24’te yine tekrarlanma sırasına göre verilmiştir.

Tablo 24 değerlendirildiğinde öğrencilerin stajı daha çok mesleği tanıma ve teori ile uygulama bilgilerinin bir karşılaştırılması olarak gördükleri ortaya çıkmaktadır. Buradan elde edilen sonuçlara göre öğrencilerin staj konusunda olumlu düşüncelere sahip olmakla birlikte daha önceki sorulara alınan yanıtlar da değerlendirildiğinde bu olumlu düşüncenin daha fazla denetim ve uygun staj yerlerinin seçimi gibi birtakım düzenlemelerle daha da artacağı söylenebilir.

Anketin son sorusu staj yapılan kurum tarafından öğrencilere sağlanan maddi imkânlar hakkındadır. Bu soruya alınan yanıtlar da yine tekrarlanma sıklığına göre aşağıda Tablo 25’te gösterilmiştir. Tablo 25 dikkate alınacak olursa stajyerlere daha çok yemek ve yol parası konusunda yardımcı olduğu göze çarpmaktadır. Ücret bu faktörlerden daha sonra gelmektedir. Çok az işletme ise bu imkânların hepsini sağlamaktadır.

Tablo 25. Staj Kurumu tarafından Öğrencilere Sağlanan İmkanlar

Staj yaptığımız kurum staj süresince hangi imkân/imkânları sağladı?	Tekrarlanma Sayısı
Yemek	140
Yol Parası-Servis	89
Ücret	75
Hepsi	22
İndirimli ürün	13

4. Sonuç

Kocaeli Üniversitesi Hereke Ömer İsmet Uzunyol Meslek Yüksekokulu’nda I.ve II.öğretimde Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, İşletme, Dış Ticaret ve Kozmetik Teknolojisi programlarından birinde eğitim gören ikinci sınıf öğrencilerinin yapmış oldukları staj çalışmaları hakkındaki düşünce ve önerileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

1. Programlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin okudukları programları tercih etme nedenleri içinde ÖSS düzenlemesi % 27’lik oranla birinci sırayı alırken, % 20’lik oranla ikinci ve üçüncü sırayı sevdiğileri için ve daha iyi bir iş sahibi olabilme nedenleri almaktadır. Daha kısa sürede iş sahibi olabilme ise % 19’luk oranla dördüncü sırayı almıştır. Sonuçlar dikkate alındığında 2, 3 ve 4 ncü sırada yer alan nedenlerin arasındaki yüzdesel farkın az olduğu görülmektedir. Bu sıralamadan

hareketle öğrencilerin daha çok ÖSS düzenlemesinden dolayı okudukları programda olmaları bizi öğrencilerin mesleğe karşı ilgisiz olabilecekleri sonucuna ulaştırabilir. Diğer taraftan kısa sürede iş sahibi olabilmek ve daha iyi iş sahibi olabilmek için programda okuyan öğrencilerle mesleği sevdiği için programda okuyan öğrencilerin oranlarının aynı denebilecek kadar birbirine yakın olmasından hareketle de, öğrencilerin iş hayatına daha çabuk atılabilmek isteklerinin mesleği sevme isteğinin daha önünde olduğunu ifade etmek yanlış olmaz.

2. Araştırma sonuçları dikkate alındığında staj yapılan kurumların % 70'lik oranla en fazla özel sektör olduğu, bunu %13,5'luk oranla kamu kurumlarının izlediği ve kalan kısmını da muhasebe büroları ağırlıklı olmak üzere diğer kurum ve kuruluşların oluşturduğu görülmektedir.

3. Staj yapılan yer ile ilgili olarak araştırma değerlendirildiğinde genelde staj yerinin ikamet edilen bölge ile aynı olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

4. Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler yaptıkları stajın kendilerine tecrübe kazandıracağına inanmakta, hatta staj yerinin belirlenmesinde ikamet bölgesine yakın olmaya kıyasla tecrübe kazanma faktörünü daha önemli görmektedirler. Bu sonuçlardan hareketle öğrencilerin staja karşı olumlu düşünce içinde oldukları söylenilebilir.

5. Staj dönemiyle ilgili olarak araştırmadan elde edilen sonuç, stajın yaz döneminde yapılmasının daha uygun olduğudur. Yani öğrenciler staj zamanı ile ilgili olarak mevcut durumdan memnun görünmektedirler.

6. Öğrenciler staj yerlerinde kendilerine yeterli düzeyde bilgi verilmemesinin nedenleri olarak daha çok işlerin yoğunluğunu ve kendilerine geçici eleman olarak bakılmasını ileri sürmüşlerdir.

7. Yine araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da stajın öğrencilerin derslerine katkı sağladığı yönünde elde edilen sonuçtur.

8. Yine stajın beklenen faydayı sağlayabilmesi için denetimin artırılması gerektiği ve uygun staj yerinin seçilmesi önemli faktörler olarak araştırma sonucunda elde edilen sonuçlardandır.

9. Stajı, mesleği yakından tanıma olanağı olarak görme imkânı ve teorik bilgilerle uygulamanın karşılaştırılması olarak değerlendiren öğrencilerin sayısının fazla olduğu da araştırmadan elde edilen ve stajın öğrenciler tarafından olumlu görüldüğünü ortaya koyan bir diğer sonuçtur.

10. Yine araştırmadan elde edilen bir diğer sonuç da, staj yerlerince öğrencilere maddi imkânlardan çok yemek, yol parası-servis gibi diğer imkânların sağlandığıdır.

Araştırmadan elde edilen yukarıdaki genel sonuçlardan hareketle yapılması gerekenler ya da kimi öneriler şunlar olabilir:

✓ Öncelikle stajın öğrenciler tarafından olumlu görüldüğü, ancak bu olumluluğun aslında uygun staj yerlerinin seçimi ve denetimin sağlanmasına bağlı olduğu

unutulmamalıdır. Öğrencilerin okudukları programlara uygun staj yerlerinin seçilmesi ve öğretim elemanları tarafından belirli aralıklarla denetiminin sağlanması ile stajın daha verimli hale geleceği açıktır. Bu konuda staj yerlerinin belirlenmesi ile ilgili olarak öğretim elemanlarından oluşan komisyonların kurulması, yine denetimi yapabilecek öğretim elemanlarının görevlendirilmesi, gerektiğinde okul bütçesini sarsmayacak maliyetlere katlanmak koşuluyla zorunlu masrafların karşılanması ve belirli ücretler karşılığında bu denetimlerin belirli aralıklarla yaptırılması sağlanabilir.

✓ Mesleğini severek yapan insanların iş hayatında daha başarılı oldukları bir gerçektir. Ancak araştırmadan elde edilen, öğrencilerin çoğunun ÖSS düzenlemesi nedeniyle okudukları programlara yerleştirildikleri sonucu göz önünde bulundurulduğunda bu öğrencilere mesleklerini sevdirecek çalışmalar yapılmalı ve mezun olduklarında mesleklerini severek yapacak olan elemanlar olarak piyasaya çıkmaları sağlanmalıdır. Bu konularda verilecek seminer, sempozyum ya da işyeri yetkilileri ile yapılacak toplantıların önemi büyük olacaktır. Bu tür toplantılar mümkün olduğunca fazla sayıda olmalı ve öğrencilerin katılımı sağlanarak onların iş hayatını yakından tanımaları için kendilerine fırsatlar verilmelidir. Mesleklerinin cazip yönleri kendilerine gösterilmelidir.

✓ Staj yapılan kurumların çoğunun özel sektör kurumları olduğu dikkate alındığında özel sektöre stajın öneminin anlatılması ve gereken ilgi ve desteği özel sektör kuruluşlarından alınmasının gereği bir kez daha ortaya çıkmaktadır. Bu konuda okul yönetimleri faaliyetlerini artırmalı, özel sektör kurumları ile daha fazla yazılı ve sözlü iletişime yer verilerek, ilişkiler daha sıcak hale dönüştürülmelidir.

✓ Yine staj konusunun önemiyle ilgili olarak sadece staj yapılan yerlerle ilgili çalışmalara değil okul içinde de çeşitli çalışmalara ağırlık verilmelidir. Ders programlarında gerekli değişiklikler ve yenilemeler yapılmalıdır. Özel sektör ve kamu sektörü kurumlarının güncel ihtiyaçlarına göre ders program ve içerikleri oluşturulmalı, staj konusunda eksiklik ve yetersizlikler giderilmesi için gerekirse bu konuya ilişkin bir dersin ders programı içinde yer almasına olanak sağlanmalıdır.

Yukarıda kısaca değinilen öneriler elbetteki artırılabilir. Burada önemli olan mesleğini seven öğrencilerle daha verimli çalışılacağı ve mezun olduktan sonra da mesleklerini seven insanların iş hayatında daha başarılı oldukları gerçeğidir. Bunun sağlanması için de özellikle meslek yüksekokullarının staj konusunu değerlendirerek üniversite-sanayi işbirliğinin sağlanmasında önemli bir köprü oluşturma görevi taşıdıkları unutulmamalıdır. Geliştirilen yöntemler ve özel sektörden sağlanacak desteklerle, öğrencilerin iş hayatına daha uygun şekilde yetiştirilmeleri sağlanmalı, özellikle piyasaya ara eleman yetiştirme görevi üstlenmiş olan meslek yüksekokullarımızın programları bu çerçevede yenilenerek çağın gereklerine uygun hale getirilmelidir.

Abstract: Various training (internship) applications are made in order to make a student ready for the business life. Compulsory training application constitutes the most important difference between the vocational schools and faculties. Now the trainings in two year vocational schools are compulsory and in four year faculties they are executed on demand. Owing to the training, the student had the chance of recognizing the business life, gaining experience and comparing his/her theoretical and practical knowledge. This survey, which is on the training applications that are executed in the vocational schools, aims at grabbing the thoughts, opinions and proposals of the students; developing solutions and offering proposals in the frame of the results obtained from the thoughts, opinions and proposals of the students.

Key Words: Training (Internship), Training applications

Kaynakça

- DEMİR Mehmet (2001), "Meslek Yüksekokullarında Staj Çalışmalarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Anket Uygulaması", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Sayı 11 :71-79.
- ŞENGEL Salim (2002), "Meslek Yüksekokulları Muhasebe Programları Öğrenci Profili Üzerine Bir Araştırma", *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1: 121-133.
- ŞİMŞEK Ergün ve Özlem ÇETİNKAYA (2004), "Sosyal Bilimler Alanındaki Meslek Yüksekokullarının Staj Yüğü Muhasebe Bürolarında", *Muhasebe ve Denetim Bakış*, Yıl 4, Sayı 11, Ocak 2004: 101-115.
- MEB-YÖK Meslek Yüksekokulları Program Geliştirme Projesi (2002), Ankara: s.12.